Fundusze Europejskie
Program Regionalny

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Rozwój systemu gospodarstw opiekuńczych w Polsce

dr Konrad Stępnik, Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Krakowie
mgr Adam Dąbrowski, Instytut Socjologii UJ

Jędrzejów, 11.06.2019 r.

GROWID

Gospodarstwa opiekuńcze w rozwoju obszarów wiejskich wobec wyzwań demograficznych

GOSPOSTRATEG - strategiczny program badań naukowych i prac rozwojowych „Społeczny i gospodarczy rozwój Polski w warunkach globalizujących się rynków”

KONSORCJUM

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

ROLNICTWO SPOŁECZNE

Rolnictwo społeczne to innowacyjne podejście do rolnictwa, w którym istotą jest jego wielofunkcyjność rozumiana jako możliwość zaspokajania w gospodarstwie rolnym potrzeby nie tylko produkcyjno-rynkowych, ale także pozarolniczych: środowiskowych, kulturowych, gospodarczych i społecznych

Gospodarstwo opiekuńcze. Budowanie sieci współpracy, CDR w Brwinowie o/Kraków, 2017

Rolnictwo społeczne to innowacyjne podejście, łączące dwie koncepcje: rolnictwo wielofunkcyjne i usługi społeczne – opiekę zdrowotną na poziomie lokalnym. W ramach produkcji rolnej przyczynia się do poprawy samopoczucia i integracji społecznej osób o szczególnych potrzebach.

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno0Społecznego w sprawie: Rolnictwo społeczne: zielone usługi terapeutyczno-opiekuńcze oraz polityka społeczna i zdrowotna, Dz.Urz. UE5.2.2013 (2013/C44/07).

GOSPODARSTWO OPIEKUŃCZE

Gospodarstwo opiekuńcze to forma gospodarowania polegająca na łączeniu działalności rolniczej z opieką nad osobami potrzebującymi wsparcia. Elementem istotnym w gospodarstwie opiekuńczym jest korzystanie z zasobów gospodarstwa do prowadzenia działań o charakterze terapeutycznym, opiekuńczym i integracyjnym.

Rozwój rolnictwa społecznego w Europie na przykładzie gospodarstw opiekuńczych w wybranych krajach europejskich, Raport PCG Polska na zlecenie MRiRW, Warszawa 2017.

CEL PROJEKTU GROWID

» Opracowanie modelu (wzorca) gospodarstwa opiekuńczego oraz przygotowanie systemu jego wdrażania.

» Przygotowanie katalogu usług świadczonych w gospodarstwie opiekuńczym w oparciu o infrastrukturę gospodarstwa rolnego.

» Wykorzystanie i promowanie dobrych praktyk w zakresie gospodarstw opiekuńczych (np. Holandia, Norwegia, Szkocja).

ZADANIA PRZEWIDZIANE W PROJEKCIE (WP)

» ZADANIE 1 Modele starzenia się na obszarach wiejskich: wpływ innowacji społecznych na tradycyjne sieci wsparcia osób starszych

» ZADANIE 2 Diagnoza postaw społecznych wobec starości, wsparcia społecznego oraz zapotrzebowania na usługi opiekuńcze.

» ZADANIE 3 Analiza kosztów oraz określenie potencjału samorządów i gospodarstw wiejskich w zakresie usług opiekuńczych na obszarach wiejskich.

» ZADANIE 4 Identyfikacja i analiza dotychczas podejmowanych inicjatyw w zakresie łączenia działalności rolniczej i opiekuńczej w Polsce.

» ZADANIE 5 Opracowanie modelu gospodarstwa opiekuńczego i strategii jego wdrażania.

» ZADANIE 6 Przygotowanie do zastosowania w praktyce usług społeczno-opiekuńczych oraz popularyzacja wyników badań i nowych rozwiązań.

» ZADANIE 7 Opracowanie projektu nowych regulacji prawnych oraz budowanie poparcia społecznego dla proponowanych rozwiązań w tym prowadzeniei działań informacyjno-promocyjnych.

REZULTATY ZAPLANOWANYCH ZADAŃ

FAZA BADAWCZA	
1	Stworzenie naukowych podstaw do implementacji rozwiązań w Polsce. Wypracowanie narzędzi badawczych.
2	Określenie miejsca gospodarstw opiekuńczych w już istniejącym systemie wsparcia. Identyfikacja czynników kulturowych, które należy uwzględnić w trakcie wdrażania rozwiązań. Zbadanie zróżnicowania regionalnego.
3	Symulacja kosztów funkcjonowania rozwiązań. Określenie potencjału interesariuszy do jego wdrożenia.
4	Identyfikacja dobrych praktyk. Analiza barier i zagrożeń związanych z wdrażaniem rozwiązań.
5	Spójna diagnoza na podstawie wyników wszystkich zadań badawczych. Określenie ostatecznych parametrów rozwiązania. Zaplanowanie procesu jego wdrażania.

FAZA WDROŻENIOWA	
6	Transfer wiedzy z nauki do praktyki rolniczej (wyjazdy studyjne, warsztaty, publikacje). Opracowanie szczegółowych wytycznych dotyczących wdrażania rozwiązań na podstawie badań marketingowych.
7	Włączenie decydentów w proces wdrażania rozwiązań. Stworzenie ram prawnych dla funkcjonowania gospodarstw opiekuńczych na wsi. Poinformowanie opinii publicznej o wprowadzanych rozwiązaniach.

data rozpoczęcia projektu: **1.01.2019 r.**

data zakończenia projektu: **31.12.2021 r.**

Gospodarstwo opiekuńcze jest innowacyjną formą rozwiązywania niektórych problemów społecznych i gospodarczych występujących na obszarach wiejskich w Polsce.

Koncepcja gospodarstw z funkcjami opiekuńczymi

1. Specyfikacja gospodarstwa z funkcjami opiekuńczymi
2. Proponowane rozwiązania prawne
3. Sieć gospodarstw z funkcjami opiekuńczymi

Gospodarstwa będą się różnić, ale muszą świadczyć wystandaryzowane usługi opisane w prawie

- Na bazie gospodarstwa rolnego, niewielkie (limit miejsc), lokalne,
- Pobyt dzienny z możliwym okresowym pobytem całodobowym,
- Opieka w podstawowym zakresie:
  - Pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych,
  - Opieka higieniczna, zalecona przez lekarza pielęgnacja,
  - Zapewnienie kontaktów z otoczeniem,
- Agroterapia,
- Posiłki w formie otwartej kuchni (warsztaty kulinarne),
- Pomieszczenie ze wspólnym stołem, pomieszczenie do odpoczynku/ odosobnienia, łazienka, pralka itp.,
- Umożliwienie (nie przymus) pracy w gospodarstwie,
- Określony program działania.

Specyfikacja gospodarstwa z funkcjami opiekuńczymi

- Przygotowanie kadry – skończony kurs opiekuna/ szkolenie w CDR,
- Zaczynamy od wsparcia seniorów - wsparcie dla różnych grup osób,
- Transport – proponujemy, żeby nie przesądzać sposobu jego organizacji, bo będą zróżnicowane potrzeby i możliwości w tym zakresie.
- Odpowiedzialność i kontrola jakości:
  - Rejestracja w Urzędach Wojewódzkich, Starostwach powiatowych, urzędach gmin?
  - Stworzenie sieci gospodarstw:
    - Przynależność do niej nie będzie obowiązkowa, ale będzie przynosić korzyści,
    - Szkolenia dla osób zakładających gospodarstwa społeczne,
    - Prawo do używania marki kontrolowanej przez CDR.
- Finansowanie:
  - Działanie komercyjne,
  - Uczestnictwo w sieci umożliwiające współfinansowanie pobytu przez samorządy,
  - Model mieszany: łączenie uczestników ponoszących pełną odpłatność z uczestnikami, których pobyt jest dofinansowany przez samorządy.

Potrzebne zmiany prawne

- Gospodarstwa z funkcjami opiekuńczymi mogą funkcjonować w ramach obecnie istniejących ram prawnych:
  - Indywidualna działalność gospodarcza
  - Podmioty ekonomii społecznej.
- Nawet bez zmian prawnych możliwe jest osiągnięcie celu projektu GROWID, ale bez osiągnięcia strategicznego celu związanego z pułapką demograficzną.
- Upowszechnienie gospodarstw z funkcjami opiekuńczymi w skali, która realnie pozwoli na rozwiązanie problemów społecznych na obszarach wiejskich wymaga jednak wprowadzenia łatwiejszej ścieżki tworzenia gospodarstw.
- Celem projektu nie jest stworzenie jednej normy prawnej dla wszystkich rodzajów działalności wpisujących się w szeroko rozumiany nurt rolnictwa społecznego. Celem jest szerokie włączenie w ten nurt rolników.

Potrzebne zmiany prawne

- „Rolnictwo”:
  - Wprowadzenie rozwiązania analogicznego do agroturystyki – możliwość świadczenia usług społecznych: edukacyjnych, terapeutycznych, socjalnych oraz opiekuńczych
  - Usługi społeczne w ograniczonym zakresie, w oparciu o rolniczy potencjał gospodarstwa.
- Pomoc społeczna - wprowadzenie pojęcia
  - „osoby fizycznej prowadzącej gospodarstwo z funkcjami opiekuńczymi” LUB
  - „formy wsparcia w postaci gospodarstwa z funkcjami opiekuńczymi”.

Sieciowanie gospodarstw opiekuńczych

- Innowacyjność rolnictwa społecznego wynika z połączenia dwóch systemów: rolnictwa i pomocy społecznej.
- Działanie w dwóch systemach dostarcza wyzwań, które należy rozwiązać:
  - Jak finansować usługi w gospodarstwach z funkcjami opiekuńczymi?
  - Jak nadzorować gospodarstwa z funkcjami opiekuńczymi?
  - Jakie miejsce w już istniejącym systemie wsparcia powinny zająć gospodarstwa z funkcjami opiekuńczymi?

3-stopniowa sieć gosp. z funkcjami opiekuńczymi

Poziom	Podmioty sieciujące	Sposób działania	Funkcje
Lokalny (gmina – powiat)	Działające lokalnie podmioty ekonomii społecznej, w tym podmioty, których (współ)założycielem są JST.	Rolnik jest podwykonawcą PES, które realizuje zadanie zlecone przez gminę. PES odciąża rolnika w kwestiach formalnych.	• Umożliwienie współfinansowania usług w gospodarstwach przez samorządy • Obniżanie kosztów (np. wspólne zakupy).
Regional-ny	Wojewódzkie Ośrodki Doradztwa Rolniczego	Realizacja programu doradczego „gospodarstwa z funkcjami opiekuńczymi”. Regulamin organizacyjny ODR-ów powinien przewidywać odrębne stanowisko ds. sieci w rolnictwie społecznym.	• Inicjowanie i animowanie lokalnych sieci (informowanie, wyszukiwanie potencjalnych członków sieci, współpraca z PES i samorządami) • Szkolenia dla członków lokalnych sieci • Promocja na poziomie wojewódzkim.
Krajowy	Centrum Doradztwa Rolniczego	Realizacja programu doradczego „gospodarstwa z funkcjami opiekuńczymi”. Wyodrębniona jednostka organizacyjna przy CDR O/Kraków.	• „Dbanie o czystość idei” • Koordynacja pracy lokalnych sieci • Szkolenie rolników oraz koordynatorów regionalnych, przyznawanie certyfikatu i prawa posługiwania się marką dla gospodarstw, • Współpraca z uczelniami, prowadzenie badań i analiz, realizacja projektów, w tym międzynarodowych